

Program proti šikanování
Základní škola Semice

Zpracovala: Mgr. Michaela Vacková, školní metodik prevence

PROGRAM PROTI ŠIKANOVÁNÍ

Úvod

Program je zpracován v souladu s metodickým pokynem MŠMT č.j. 21149/2016. „Metodický pokyn ministryně školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikany ve školách a školských zařízeních“. Je nedílnou součástí Minimálního preventivního programu.

Šikanování je mimořádně nebezpečná forma násilí, která ohrožuje základní výchovné a vzdělávací cíle školy. V místech jejího výskytu dochází ke ztrátě pocitu bezpečí žáků, který je nezbytný pro harmonický rozvoj osobnosti a efektivní výuku. Na rozdíl od jiných druhů násilí je šikana zvláště zákeřná, protože často zůstává dlouho skrytá. Proto je důležité klást důraz především na vytváření dobrých vztahů uvnitř třídních kolektivů a zabývat se jimi ještě před vznikem šikanování.

Na prevenci šikany i při řešení jednotlivých případů by měli spolupracovat pedagogičtí pracovníci podle předem dohodnutých postupů.

Součástí programu proti šikanování je plán, který eliminuje či minimalizuje škody v případě, že k šikanování ve školním prostředí dojde. Jsou zde rozpracovány dva typy scénářů šikany.

Cíl programu

Cílem programu je vytvořit ve škole bezpečné, respektující a spolupracující prostředí za tímto účelem:

- Podporuje solidaritu a toleranci
- Podporuje vědomí sounáležitosti
- Posilujeme a vytváříme podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- Uplatňujeme spolupráci mezi dětmi a rozvíjíme jejich vzájemný respekt
- Zaměřujeme se na oblast komunikace žák vs. učitel
-

Charakteristika šikanování

Šikana je agresivní chování ze strany žáka/ů vůči žákovi nebo skupině žáků či učiteli, které se v čase opakuje (nikoli nutně) a je založeno na vědomé, záměrné, úmyslné a obvykle skryté snaze ublížit fyzicky, emocionálně, sociálně a/nebo v případě šikany učitele také profesionálně. Šikana je dále charakteristická nepoměrem sil, bezmocností oběti, nepřijemností útoku pro oběť a samoučelností agrese.

Šikana může být přímá (většinou fyzické násilí, verbální – vulgární nadávky, neverbální – gesta, zvuky, ničení školních pomůcek atd..), dále nepřímá, která má za cíl emocionální nebo psychické utrpení a poškozují sociální status oběti.

Projevy šikanování

Šikana může mít mnoho podob. Pro zjednodušení lze vycházet z kombinace tří dimenzí možné šikany:

1. přímá a nepřímá
2. fyzická a verbální

3. aktivní a pasivní

Kombinací těchto tří dimenzí tak vzniká 8 různých druhů šikanování:

Osm druhů šikanování	Příklady projevů
Fyzické aktivní přímé	Útočníci oběť fackují, kopou škrtky...
Fyzické aktivní nepřímé	Kápo pošle nohsledy, aby oběť zbilil. Oběti jsou ničeny věci
Fyzické pasivní přímé	Agresor nedovolí oběti, aby si sedla do lavice (fyzické bránění oběti v dosahování jejich cílů)
Fyzické pasivní nepřímé	Agresor odmítne oběť na její požádání pustit ze třídy na záchod. (odmítnutí splnění požadavků)
Verbální aktivní přímé	Nadávání, urážení, zesměšňování
Verbální aktivní nepřímé	Rozšiřování pomluv, Patří sem ale i tzv. symbolická agrese, která může být vyjádřena v kresbách, básních apod.
Verbální pasivní přímé	Neodpovídání na pozdrav, otázky apod.
Verbální pasivní nepřímé	Spolužáci se nezastanou oběti, je-li nespravedlivě obviněna z něčeho, co udělají její trýznitelé

Z jiného pohledu lze rozdělit šikanu podle základních forem:

Základní formy šikany

Šikana podle typu agrese-prostředku týrání	Fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana jako specifická forma psychické šikany
Šikana podle věku a typu školy	Šikana mezi předškoláky, žáky 1.stupně, 2. stupně, učni, gymnazisty, šikana mezi vysokoškoláky
Šikana z genderového hlediska	Chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana, šikana chlapců vůči děvčatům, šikana dívek vůči chlapcům
Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení	Na jedné straně škola s demokratickým vedením a na druhé straně škola, příp. výchovný ústav, kde je tvrdý hierarchicko-autoritativní systém
Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb aktérů	Šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků apod.

Jedním z druhů šikany je v dnešní době kyberšikana. Jedná se o moderní formu psychického šikanování, jež využívá k ublížení druhému moderní komunikační prostředky jako jsou sociální sítě na internetu a v mobilu. Tato forma je o to závažnější, že dopad psychického ublížení je daleko větší, z důvodu, že oběť se před útočníkem nemá kam „schovat“, je na ni neustále útočeno prostřednictvím zpráv a současně tomuto útoku může přihlížet prostřednictvím sítí velké množství dalších lidí. Ve školách bývá běžná šikana často doprovázena právě kyberšikanou.

Odpovědnost školy

- Škola má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky. V souladu s ustanovením § 29 zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, je škola povinna zajišťovat bezpečnost a ochranu zdraví žáků v průběhu všech vzdělávacích a souvisejících aktivit a současně vytvářet podmínky pro jejich zdravý vývoj a pro předcházení vzniku rizikového chování. Z tohoto důvodu musí pedagogický pracovník šikanování mezi žáky předcházet, jeho projevy neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.
- Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů či provinění (dále jen TČ) vydírání (§ 235), omezování osobní svobody (§ 213), útisku (§ 237), ublížení na zdraví (§ 221-224), loupeže (§ 234), násilí proti skupině obyvatelů a proti jednotlivci (zvláště § 197a), poškozování cizí věci (§257), znásilnění (§ 241), kuplířství (§ 204) apod.
- Pedagogický pracovník, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádná opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu (§ 168, 168). V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadřzování (§ 166) či schvalování trestného činu (§ 165), v krajním případě i podněcování (§ 164). Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu (§ 10) může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.
- **Škola je povinna řešit šikanu ve škole a na akcích pořádaných školou. Mimo školu je to věc policie ČR a zákonných zástupců žáka.**

Škola v prevenci šikanování

Ředitel školy odpovídá za systémové aktivity školy v oblasti prevence šikanování a násilí. Vychází přitom z komplexního pojetí preventivní strategie, která je ve smyslu Metodického pokynu k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních č.j. 20006/2007-51 součástí Minimálního preventivního programu školy.

Ředitel zejména:

- Zajistí vzdělávání pracovníků (pedagogických i nepedagogických) v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Vzdělávání pedagogických pracovníků se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb. O dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb. Vzdělávání školního metodika prevence ve specializačním studiu se řídí § 9 vyhlášky č. 317/2005 Sb.
- Zajistí v souladu s pracovním řádem dohled pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole o přestávkách mezi vyučovacími hodinami.
- Zajistí, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikany.

Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojení norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních

kolektivech, kde působí, jako nedílnou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům ovlivňují chování žáků.

Preventivní opatření školy

Komunikace:

- Pravidelně na pedagogických poradách informovat o případném podezření výskytu šikany
- Průběžně – kdokoliv z pracovníků, kteří si všimnou příznaků nezdravých vztahů a nevhodného chování k některému z žáků, to neprodleně sdělí třídnímu učiteli (případně vychovatelce) a vedení školy. Následuje zosířené sledování vytipovaných žáků a komunikace o jejich projevech.
- Dotahování – po vyřešení případu shrnout postupy a výsledek řešení – poučení pro celý pedagogický sbor.

Realizační tým pro řešení šikany:

- Ředitel školy Mgr. Pavel Jareš
- Zástupce ředitele školy Mgr. Josef Pavliš
- Výchovná poradkyně Mgr. Martina Stöckelová
- Školní metodik prevence Mgr. Michaela Vacková
- Třídní učitelé
- Rodiče

Vytipování rizikových míst, jejich průběžné sledování a přijetí opatření ke snížení rizik:

- Chodby v areálu celé školy, WC, zavřené dveře během přestávky, šatny, umývárny, zákoutí školního dvora (za živým plotem, v okolí stavby a rekonstrukce části budovy)

Preventivně výchovná činnost žáků

S třídními kolektivy se pracuje na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů. Za jejich rozvoj odpovídá především třídní učitel, který dle možností a konkrétní situace ve třídách nejde odpovídající organizační formy (třídnické hodiny, výuka v jednotlivých předmětech, lyžařský kurz, adaptační pobyt, harmonizační dny, exkurze, výlety, projektové dny apod.)

Žáci vědí, co je a co není šikana a jak se zachovat, když se v jejich blízkosti objeví.

Třídní učitelé se zaměřují na činnosti rozvíjející pozitivní vztahy. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich rozvíjeny dovednosti:

- Co je a co není šikana
- Co je a co není „bonzování“
- Jakým způsobem se zastat oběti
- Jak v hodným způsobem vyhledat pomoc dospělého

Prevence ve výuce

- Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustředí na rozvoj pozitivních vztahů. Umžňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu.
- Žáci by měli znát a umět pracovat v komunitním kruhu, při skupinové práci, vyjadřovat se slušně a otevřeně při zpětné vazbě atd. Pracujeme s pravidly třídy, která jsou společně se žáky vytvořena v průběhu začátku školního roku. Pracuje se s dynamikou třídního kolektivu.
- Učitelé se snaží vyhnout technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnit negativní energii např. ironizováním, zesměšňováním, nenaplněné hrozby, častý křik, vytváření stresového prostředí při učení apod.

Spolupráce s rodiči

Škola se snaží systémově spolupracovat s rodiči těmito prostředky:

- Vzájemné informování ze strany školy v případě, že se šikana objeví, ze strany rodičů v případě, že si všimnou nějakého problému
- Spolupráce při řešení problémů
- Třídní schůzky, konzultační hodiny
- Školská rada

Spolupráce se specializovanými institucemi

- Pedagogicko- psychologická poradna, Masarykova 895, Nymburk, tel 325 512 667, e-mail: nymburk@pppsk.cz
- Orgán sociálně- právní ochrany dětí, Nám. Přemyslovců 163, Nymburk, tel 325 501 236, e-mail: ladislav.vondruska@meu-nbk.cz
- Orgán sociálně- právní ochrany dětí, Husovo náměstí 23, Lysá nad Labem, tel 325 510 276, e-mail: tomas.najmon@mestolysa.cz
- Probační a mediační služba, Boleslavská 139, Nymburk, tel 325 512 551
- PhDr. Eva Burdová
- Portál Nenech to být www.nntb.cz
- Centrum adiktologických služeb , Velké Valy 995, Nymburk, www.laxus.cz, tel. 724 557 504, e-mail: cas.nymburk@laxus.cz
- Sdružení Linka bezpečí, www.linkabezpeci.cz, tel: 116 111
- www.sikana.org
- www.minimalizacesikany.org

Stadia šikany (Kolář, 2011)

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, sprádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích (což může být i školou vytvářené konkurenční prostředí), kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity, například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese. Stupňování agrese může být dáno také neřešením předchozí situace.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Třída ví, o koho jde. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“. Většinou platí mezi ostatními žáky názor - „raději on, než já“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. Platí „Bud' jsi s námi, nebo proti nám.“ U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které pro přehlednost můžeme označit jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná. Ve čtvrtém a pátém stadiu hrozí reálné riziko prorůstání parastruktury šikany do oficiální školní struktury. Stává se to v případě, kdy iniciátor šikanování je sociometrickou hvězdou. Je žákem s výborným prospěchem, má kultivované chování a ochotně pomáhá pedagogovi plnit jeho úkoly.

Zvláštnosti u psychických šikan

U psychických šikan zůstává princip stadií nezměněn. Nicméně jejich podoba je jiná. V popředí je nepřímá a přímá verbální agrese čili psychické násilí. Často se zraňuje „jen“ slovem a izolací. Rozdíl je pouze v tom, že se nestupňuje násilí fyzické, ale psychické. Krutost psychického násilí si však v ničem nezadá s nejbrutálnější fyzickou agresí.¹

---

¹ Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

V kompetenci školy je řešit 1. a 2. stadia šikany krizovou intervencí samostatně bez vstupu vnější pomoci. Je známo, že 1. stadium šikany je velmi častý jev, který se poměrně běžně ve školách objevuje. Řešení 3. stadia šikany již v některých případech vyžaduje vedle poskytnuté školní krizové intervence vnější pomoc ze strany policie. 4. a 5. stadium si téměř vždy vyžaduje řešení za spoluúčasti orgánů policie ČR a OSPOD.

Orientační ukazatelé pro rozlišení počáteční a pokročilé šikany

	Počáteční stadium	Pokročilé stadium
Kdo jsou informátoři, jak se chovají a co říkají?	Jako informátor přijde oběť nebo její kamarád. Při pokročilé šikaně je to výjimečné.	Přicházejí vystresovaní rodiče oběti. Případně provalení šikany-závažného násilí zachytí někdo z pedagogů.
Jak se oběti chovají a jak odpovídají?	Poměrně otevřeně mluví o tom, co se jim stalo a kdo je šikanoval.	Je patrná ustrašenost, nechtějí prozradit, kdo jim ublížil. Někdy zdůvodňují své zranění bizarním způsobem.
Jak svědkové spolupracují?	Vyjadřují nesouhlas se šikanováním a bez většího strachu vypovídají.	Odmítají vypovídat, tvrdí, že nic neviděli a neslyšeli. Občas přiznávají, že nesmějí nic říct, protože by měli peklo. Případné výpovědi působí podezřele.
Jak se svědkové vztahují k podezřelým agresorům?	Agresori nejsou vnímáni jednoznačně pozitivně, ale diferencovaně, jejich okolí se to nebojí vyjádřit.	Oceňují, chrání a brání agresory, případně pro ně hledají polehčující okolnosti.
Jak se o konkrétním násilí vyjadřují ostatní členové skupiny?	Násilí nepopírají a vyjadřují vůči němu své výhrady.	Násilí bagatelizují nebo ho popírají. Svalují vinu na oběť, je to provokatér...
Jak se členové skupiny vztahují k trpící či zraněné oběti?	Projevují soucit s obětí a porozumění neférovosti ubližování silným slabým.	Oběť je kritizována a znevažována. Často je obviněna, že si to vlastně způsobila sama.
Jaká je atmosféra ve skupině?	Malá soudržnost, nespolupráce, omezená svoboda projevu a názoru. Atmosféra je však „živá“.	Těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody. „Špatně se tu dýchá“.

Příklady přímých a nepřímých znaků šikanování

1. Přímé znaky šikanování

- Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívky, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo „legrací“ zranitelný.
- Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným nebo pohrdavým tónem.
- Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícím nebo za ně platil.
- Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem a skutečnost, že se jim podřizuje
- Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.

- Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvlášť silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí
- Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

2. Nepřímé (varovné) znaky šikanování např.:

- Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády
- Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními
- O přestávkách vyhledává blízkost učitelů
- Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený
- Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči
- Stává se uzavřeným
- Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje
- Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené
- Zašpiněný nebo poškozený oděv
- Stále postrádá nějaké své věci
- Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy
- Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy
- Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole
- Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- (zejména je třeba věnovat pozornost mladším žákům nově zařazeným do třídy, neboť přízpusobovací konflikty nejsou vzácností!)

3. Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi
- Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávalo volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem
- Nechuť ráno jít do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem
- Dítě chodí domů ze školy hladové (agresori mu berou svačinu nebo peníze na svačinu)
- Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu např. „Nechte mě!“
- Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co jej trápí.
- Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.
- Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům
- Dítě si stěžuje na neurčitě bolesti břicha a hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- Dítě se vyhýbá docházce do školy
- Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Postup při vyšetřování obvyčejné počáteční šikany

1. Odhad závažnosti onemocnění skupiny a stanovení formy šikany

2. Rozhovor s informátory a oběťmi

V případě, že nejdříve hovoříme s informátorem, například odvážným kamarádem nebo rodičem jednoho z týraných žáků, následují ihned rozhovory s oběťmi (ne s podezřelými pachateli)!

3. Nalezení vhodných svědků

Vytipujeme členy skupiny, kteří budou ochotni pravdivě vypovídat (v tomto kroku se dělá nejvíce chyb)!

4. Individuální rozhovory se svědky (nikdy nekonfrontovat oběť s agresorem)!!

Většinou postačí, když mluvíme s jednotlivými žáky, teprve vyskytnou-li se těžkosti, konfrontujeme dva či více svědků. Nevhodné vyšetřovat svědky s agresory

5. Ochrana oběti

Pořadí tohoto kroku není pevně dáno. Pokud by bylo ohroženo bezpečí oběti, její ochrana je prvořadým úkolem. U počátečních stádií šikanování však nejsou většinou mimořádná bezpečnostní opatření zapotřebí.

6. Předběžná diagnóza a volba ze dvou typů rozhovorů

- a) Rozhovor s oběťmi a rozhovor s agresory (směřování k metodě usmíření)

Volíme v případě, kdy ze situace lze usoudit, že je možná náprava vztahu mezi obětí a agresorem.

- b) Rozhovor s agresory (směřování k metodě vnějšího nátlaku)

S agresory je možné mluvit až po zjištění co nejvíce skutečností o celé situaci. Pokud posbíráme co nejvíce informací, pak je vhodné s nimi vést rozhovor. Zde je možné „přitlačit je ke zdi“, upozorněním, že při jakémkoliv náznaku šikanování budou okamžitě potrestáni některým z výchovných opatření, případně bude ohlášeno na OSPOD nebo Policii ČR. Zároveň zdůrazníme, že k jejich snaze napravit situaci bude přihlédnuto ve výchovné komisi.

7. Realizace vhodné metody

- a) metoda usmíření

- b) metoda vnějšího nátlaku (výchovný pohovor nebo výchovná komise)

8. Třídní hodina

- a) metoda usmíření

- b) Oznámení potrestání agresorů

9. Rozhovor s rodiči oběti

10. Třídní schůzka

11. Práce s celou třídou

Základní krizový scénář pro výbuch skupinového násilí

A: První alarmující kroky pomoci

1. Zvládnutí vlastního šoku – bleskový odhad závažnosti a formy šikany
2. Bezprostřední záchrana oběti, zastavení skupinového násilí

B: Příprava podmínek vyšetřování

3. Zalarmování pedagogů na poschodí a informování vedení školy
4. Zabránění domluvě na křivé skupinové výpovědi
5. Pokračující pomoc oběti (přivolání lékaře)
6. Oznámení na policii, paralelně – navázání kontaktu se specialistou na šikanování (PPP, SVP, OSPOD), informace rodičům

C: Vyšetřování

7. Rozhovor s obětí a informátory
8. Nalezení nejslabších článků nespolupracujících svědků
9. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky
10. Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi agresory

D. Léčba

11. Metoda vnějšího nátlaku a změna konstelace skupiny²

---

² Kolář M. (2011). Nová cesta k léčbě šikany. Praha: Portál.

Příloha č. 1: Informační leták pro žáky ZŠ

Nikdo nemá právo druhému ubližovat!

Spolužáci se k Tobě chovají nepřátelsky, ubližují Ti a Ty nevíš, jak dál..

Víš o někom, kdo je šikanován a je Ti ho líto..

PŘEKONEJ STRACH A ZAJDI ZA UČITELEM, KTERÉMU DŮVĚŘUJEŠ (ŠKOLNÍ METODIK PREVENCE, VÝCHOVNÝ PORADCE, ŠKOLNÍ PSYCHOLOG).

Co je to šikanování?

Za šikanování se považuje to, když jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně ubližuje druhým. Znamená to, že ti někdo, komu se nemůžeš bránit, dělá, co ti je nepříjemné, co tě ponižuje, nebo tě prostě bolí. Strká do tebe, nadává ti, schovává to věci. Ale může ti znepríjemňovat život i jinak. Pomlouvá tě, intrikuje proti tobě, navádí spolužáky, aby s tebou nemluvili a nevěřili ti a to i prostřednictvím sociálních sítí..

Později se otravování života stupňuje a zdokonaluje. Nastupuje i fyzické násilí (bití, krádeže, poškozování věcí). Šikanování je vážná věc a v řadě případů bývá trestným činem.

Proč bývá člověk šikanován?

Není to proto, že by byl špatný nebo proto, že by si to zasloužil. Chyba není v něm, ale ve špatných vztazích mezi některými spolužáky. Převládá v nich bezohlednost a násilí.

Jak se můžeš bránit?

Když se ptali jednoho zoufalého žáka, proč o svém trápení neřekl rodičům, odpověděl: „Já nevím, když přijdu domů, snažím se na to nemyslet. A doufám, že už to bude lepší.“

Myslet si, že to bude lepší je OMYL. Nikomu nic neřict je CHYBA, která situaci jen zhoršuje. Nevzdávej to a udělej následující:

- Obrat' se na učitele, kterému důvěřuješ. Může Ti skutečně pomoci, bude Ti věřit a neprozradí Tě.
- Svěř se svým rodičům.
- V případě, že nenajdeš odvahu to říci ani svým rodičům, zavolej na pražskou Linku bezpečí **800 155 555** nebo **116 111** nebo můžeš zprávu poslat odborníkům a do školy prostřednictvím webových stránek www.nntb.cz. Lidé, kteří tě buď vyslechnou na telefonu nebo si přečtou tvou zaslanou zprávu prostřednictvím www.nntb.cz Ti budou věřit, protože nejsi sám, komu se něco podobného děje. Současně začnou celou věc řešit, tak, aby si byl v bezpečí.

Příloha č.2: Doporučená literatura

KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany*. Praha: Portál, 2011, ISBN 978-80-7367-871-5

KOLÁŘ, M. *Bolest šikanování*. Praha: Portál, 2001,2005

ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: jak dát dětem ve škole pocit bezpečí*. Praha: Portál,1995

HROUZEK, P. a MARKOVÁ, Z. et kol. *Bezpečné klima ve třídě: Jak zjistit, co se ve třídě děje a co udělat, aby se děti cítily ve škole dobře*. Aisis: Projekt minimalizace šikany, 2012

MAYROCK, A. *Jak přežít šikanování*. Praha, Portál, 2016, ISBN 978-90-262-1006-1

VÁGNEROVÁ, K. a kol. *Minimalizace šikany. Praktické rady pro rodiče*. Praha:Portál, 2009, 2011, ISBN 978-80-7367-912-5